

ES un ES budžets

Publicēts: 31.08.2020.

Atjaunināts: 31.01.2023.

Eiropas Savienība

Eiropas Savienība (turpmāk - ES) ir vairāku Eiropas valstu ekonomiska un politiska apvienība. Tā darbojas uz valstu savstarpējo līgumu pamata, kuros noteikti svarīgākie kopīgie mērķi, politikas, darbības instrumenti, tiesību sistēma, institūcijas, to funkcijas un lomas lēmumu pieņemšanas procesā. Latvija ES pievienojās 2004. gada 1. maijā. ES pamatā ir tiesiskums – visas tās darbības balstās [Līgumos](#), par kuriem brīvprātīgi un demokrātiski ir vienojušās tās dalībvalstis.

ES tiek pārvaldīta pēc pārstāvības demokrātijas principa, proti, tās pilsoņi Savienības līmenī ir tieši pārstāvēti [Eiropas Parlamentā](#), bet dalībvalstis ir pārstāvētas [Eiropadomē](#) un [ES Padomē](#).

Eiropas Savienības budžets, tā veidošanas pamatprincipi un struktūra

ES budžets, kuru izstrādā Eiropas Komisija un savstarpējās diskusijās apstiprina Eiropas Parlaments un Padome, tiek sastādīts vienam gadam un ietver visus plānotos ieņēmumus un izdevumus dažādiem pasākumiem, ko ES īsteno šī viena gada laikā. ES budžets atšķirībā no nacionālajiem budžetiem, kas nodrošina publiskus pakalpojumus un finansē sociālās aizsardzības sistēmu, galvenokārt ir *ieguldījumu budžets ES dalībvalstu kopējo mērķu sasniegšanai*.

Ikgadējā ES budžeta saistības (juridiska pilnvara nodrošināt finansējumu, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi) un maksājumi (finanšu līdzekļu pārskaitījums vai izsniegšana, kas izriet no saistībām) tiek apstiprināti, ievērojot [ES daudzgadu finanšu shēmu](#) (DFS) noteiktos apjoma ierobežojumus un parasti ir zemāki par tiem, kas nodrošina zināmu elastību neparedzētu apstākļu gadījumā. Budžeta izpildē jāievēro arī ES pašu resursu ierobežojumi, kas noteikti ar [Padomes lēmumu par Pašu resursu sistēmu](#).

ES budžeta izveidē un izpildē ievēro 9 pamatprincipus: vienotības, budžeta precizitātes, gada pārskata, līdzsvara, norēķinu vienības, universāluma, specifiskācijas, pareizas finanšu vadības, kas paredz efektīvu iekšējo kontroli, un pārredzamības princips.

ES budžets tiek īstenots ar fondu (piemēram, Kohēzijas fonds) un programmu (piemēram, Erasmus, Apvārsnis 2020) starpniecību. Programmas un fondi ir cieši saistīti ar ES daudzgadu finanšu shēmas izdevumu kategorijām (*headings*). Izdevumu budžeta līnijas norāda uz programmu vispārējiem un specifiskiem mērķiem. Šāda struktūra sniedz caurspīdīgu pārskatu par budžeta piešķirumiem katrai politikas jomai un veido saikni starp mērķiem un finanšu resursiem.

Saskaņā ar līdzsvara principu, ES budžets nedrīkst būt ar deficītu.

ES budžeta juridiskais pamats:

Līgums par Eiropas Savienības darbību, it īpaši tā 310.–324.panti par finanšu noteikumiem, tostarp ES pašu resursiem, daudzgadu finanšu shēmu, budžeta procedūru, tās īstenošanu un atbrīvošanu no atbildības;

Līgums par Eiropas Savienību, kas galvenokārt nosaka Eiropas Savienības kopējās ārpolitikas un drošības politikas finansēšanu;

PADOMES REGULA (ES, Euratom) 2020/2093 (2020. gada 17. decembris), ar ko nosaka daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam;

PADOMES REGULA (ES) 2020/2094 (2020. gada 14. decembris), ar ko izveido Eiropas Savienības Atveseļošanas instrumentu ekonomikas atveseļošanas atbalstam pēc Covid-19 krīzes;

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr.1046/2018 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES, un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr. 966/2012;

PADOMES LĒMUMS (ES, Euratom) 2020/2053 (2020. gada 14. decembra) par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu un ar ko atceļ Lēmumu 2014/335/ES, Euratom;

Padomes Regula (ES, Euratom) Nr.2021/768 (2021. gada 30. aprīlis), ar ko nosaka Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas īstenošanas pasākumus un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr.608/2014;

Padomes Regula (ES, Euratom) Nr.609/2014 (2014. gada 26. maijs) par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamus tradicionālos, PVN un NKI pašu resursus, un par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības, kas grozīta ar Padomes Regulu 2016/804 (2016. gada 17. maijs);

Padomes Regula (ES, Euratom) 2021/769 (2021. gada 30. aprīlis), ar ko groza Regulu (EEK, Euratom) Nr. 1553/89 par galīgajiem vienotajiem pasākumiem, lai iekasētu pašu resursus, ko veido pievienotās vērtības nodokļi;

Padomes Regula (ES, Euratom) 2021/770 (2021. gada 30. aprīlis) par pašu resursa aprēķināšanu, kas pamatojas uz neregistrētā izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu, par metodēm un procedūru, lai darītu pieejamu minēto pašu resursu, par pasākumiem, lai izpildītu kases vajadzības, un par dažiem aspektiem attiecībā uz pašu resursu, kas pamatojas uz nacionālo kopienākumu;

IESTĀŽU NOLĪGUMS STARP EIROPAS PARLAMENTU, EIROPAS SAVIENĪBAS PADOMI UN EIROPAS KOMISIJU PAR BUDŽETA DISCIPLĪNU, SADARBĪBU BUDŽETA JAUTĀJUMOS UN PAREIZU FINANŠU PĀRVALDĪBU, KĀ ARĪ PAR JAUNIEM PAŠU RESURSIEM, TOSTARP PAR CEĻVEDI JAUNU PAŠU RESURSU IEVIEŠANAI IESTĀŽU NOLĪGUMS (2020. gada 16. decembris) starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, kā arī par jauniem pašu resursiem, tostarp par ceļvedi jaunu pašu resursu ieviešanai;

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES, Euratom) 2020/2092 (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai.

ES daudzgadu finanšu shēma

Kopš 1988. gada ES budžeta izdevumi tiek plānoti pēc daudzgadu finanšu shēmas, kas zināma kā finanšu ietvars (iepriekš finanšu perspektīva). Ar Lisabonas līguma stāšanās spēkā daudzgadu finanšu shēmai ir juridisks spēks (Līguma par Eiropas Savienības darbību 312.pants).

Daudzgadu finanšu shēma sniedz stabili pamatu budžeta īstenošanai vismaz piecu gadu periodā. Tas ļauj ES un tās dalībvalstīm plānot politikas ilgākam laika periodam un tāpēc ieviest tās efektīvāk, t.sk. ieviešot nacionālos pasākumus, kuriem ir Eiropas pievienotā vērtība (*European Value Added, EVA*).

Regulu par ES daudzgadu finanšu shēmu, kuras priekšlikumu izstrādā Eiropas Komisija, Padome apstiprina arvienprātīgu lēmumu pēc Eiropas Parlamenta piekrišanas. Tā ir daļa no visaptverošas dokumentu pakotnes, kas ietver arī dokumentus par Pašu resursu sistēmu un tiesību aktus, kas nosaka izdevumu programmu un fondu ieviešanas noteikumus un līdzekļu piešķiršanas kritērijus.

Daudzgadu finanšu shēma nodrošina, ka vidējā termiņā ES izdevumi, sadalot tos politikas jomās, tā saucamajās kategorijās (*headings*), attīstās sistemātiski un nepārsniedz maksimāli pieļaujamus apjomus. Pastāv divu veidu apjoma ierobežojumi:

gada maksimālais apjoms katrā izdevumu kategorijā (tiek izteikts kā maksimālā saistību summa);

gada vispārējais maksimālais apjoms saistībās un maksājumos (tiek izteikts arī procentos no ES nacionālā kopienākuma).

Ilkgadējā ES budžeta saistības un maksājumi tiek apstiprināti, ievērojot minētos apjoma ierobežojumus un parasti ir zemāki par tiem, kas nodrošina zināmu elastību neparedzētu apstākļu gadījumā. Tā izpildē jāievēro ES pašu resursu ierobežojumi, kas noteikti ar Padomes lēmumu par Pašu resursu sistēmu.

Starpība ("rezerve") starp maksājumiem paredzēto pašu resursu maksimālo apjomu un maksājumiem paredzēto ilgtermiņa budžeta līdzekļu maksimālo apjomu darbojas kā garantija Savienībai, ka tā spēs jebkādos — pat negatīvas ekonomiskās attīstības — apstākļos segt visas savas finansiālās saistības un iespējamās saistības. Šo rezervi sauc par ES budžeta rezervi.

Lēmums par ES daudzgadu izdevumu finansēšanas avotiem – par ES pašu resursu veidiem, to maksimālajām summām, kā arī šo resursu noteikšanas metodi, ES dalībvalstīm jāpieņem vienprātīgi.

Ja Padome līdz iepriekšējās finanšu shēmas beigām nav pieņēmusi regulu, kurā ir paredzēta jaunā finanšu shēma, maksimālo apjomu un citus noteikumus, kas atbilst attiecīgās shēmas pēdējam gadam, turpina piemērot līdz šī akta pieņemšanai.

ES daudzgadu finanšu shēma 2021. – 2027. gadiem

ES 2021.–2027. gada ilgtermiņa budžets kopā ar atvēršanas instrumentu *NextGenerationEU (NGEU)* būs līdz šim apjomīgākais no ES budžeta finansētais stimulu kopums, kas pārsniedz 2,0 triljonus EUR.

Vienošanās par to tika panākta sarunu procesā. Procedūra sākās ar Eiropas Komisijas priekšlikumu 2018. maijā. Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju, 2020. maijā tika iesniegts otrs priekšlikums, kura mērķis bija nodrošināt budžetu, kas varētu sniegt lielāku atbalstu Eiropas atvēršanai. Šis otrais priekšlikums ietvēra arī *NextGenerationEU*.

2020. gada jūlijā pēc sarunām, kas ilga četras dienas un naktis, ES valstu un valdību vadītāji apstiprināja nākamo ilgtermiņa budžetu un *NextGenerationEU*. 2020. gada 10. novembrī tika panākta vienošanās arī ar Eiropas Parlamentu.

Process noslēdzās 2020. gada 17. decembrī ar finanšu shēmas 2021. – 2027. gadam galīgo pieņemšanu Eiropas Savienības Padomē.

Tā kā šī procedūra ir pabeigta, kā arī ir pieņemti un ratificēti visi attiecīgie papildu noteikumi un regulējums, var pieteikties ES finansējumam, sākot no 2021. gada 1. janvāra.

Plānots, ka šis bezprecedenta līdzekļu apjoms palīdzēs novērst Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomisko un sociālo kaitējumu un īstenot pāreju uz modernu un ilgtspējīgu Eiropu.

Pakotni veido ilgtermiņa budžets — daudzgadu finanšu shēma 2021.–2027. gadam — faktiskajās cenās 1,211 triljonus EUR (1,074 triljonus EUR 2018. gada cenās) apmērā un pagaidu atvēršanas instruments *NextGenerationEU* faktiskajās cenās 806,9 miljardu EUR apmērā (750 miljardu EUR 2018. gada cenās).

Gada izdevumu maksimālais apjoms saistībās šai daudzgadu finanšu shēmai ir noteikts ~1,1 % apmērā no ES 27 dalībvalstu NKI.

Pašu resursu ierobežojums (ieņēmumu griesti) 2021. – 2027. gadu periodā saistību apropriācijām — 1,46 % no ES NKI (iepriekš 1,29 % 2014.–2020. gadā); maksājumu apropriācijām — 1,40 % no ES NKI (iepriekš 1,23 % 2014.–2020. gadā).

Saskaņā ar jaunāko lēmumu par pašu resursiem izņēmuma kārtā un uz laiku pašu resursu maksimālais apjoms tiek palielināts par 0,6 procentpunktiem. Tas garantēs lielāku rezervi un ļaus ES aizņemties tirgos, lai finansētu Eiropas Atvēršanas instrumentu *NextGenerationEU*.

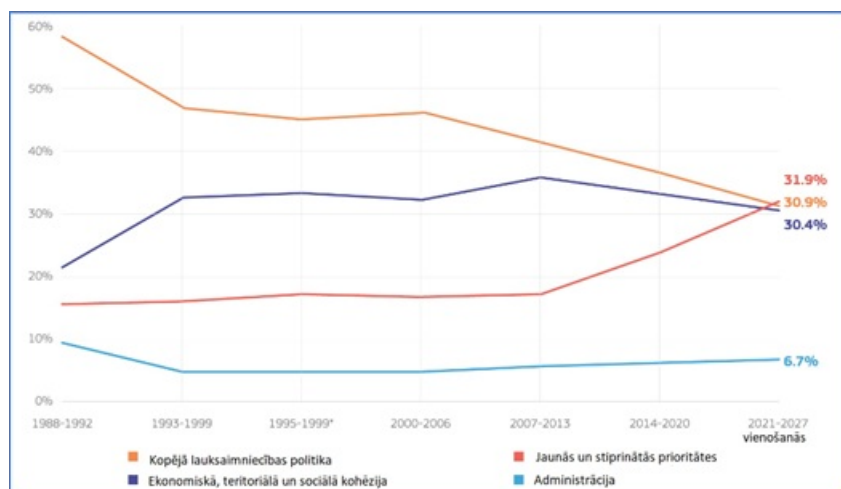
Pašu resursu maksimālā apjoma palielināšana maksājumu apropriācijām līdz 2,00 % no NKI būs laikā ierobežota un tiks izmantota tikai ekonomikas atvēršanai no Covid-19 pandēmijas. Rezerves palielināšana nenozīmē tūlītēju dalībvalstu papildu ieguldījumu ES budžetā, jo tā darbojas tikai kā kopīga garantija obligācijām, ko Eiropas Komisija emitē ES vārdā. Pašu resursu maksimālais apjoms maksājumiem tiks samazināts atpakaļ uz 1,40 % no NKI, kad visi līdzekļi būs atmaksāti un saistības beigušās.

ES budžets nākamajiem septiņiem gadiem sadalīts septiņās izdevumu kategorijās (salīdzinājumam 2014. – 2020. gados – 5 kategorijās) (avots https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/whats-new_lv).

Piešķirumi katrai pozīcijai (visas summas izteiktas miljardos EUR):

	DFS	NGEU	KOPĀ
1 Vienotais tirgus, inovācija un digitalizācija	149,5	11,5	161,0
2 Kohēzija, noturība un vērtības	426,7	776,5	1203,2
3 Dabas resursi un vide	401,0	18,9	419,9
4 Migrācija un robežu pārvaldība	25,7	-	25,7
5 Drošība un aizsardzība	14,9	-	14,9
6 Kaimiņattiecības un pasaule	110,6	-	110,6
7 Eiropas publiskā pārvalde	82,5	-	82,5
KOPĀ	1210,9	806,9	2017,8
KOPĀ, izsakot 2018. gada cenās	1074,3	750,0	1824,3

2021.-2027.g. ilgtermiņa budžets atšķiras no jebkura iepriekšējā budžeta, jo tam ir jaunas prioritātes. Ko tas nozīmē? 1980. gados lielākā daļa ES budžeta tika novirzīta lauksaimniecībai un, sākot ar 1990. gadiem, kohēzijai. Lai gan to daļa laika gaitā pakāpeniski samazinājās, ilgu laiku šīs teritorijas joprojām saņēma vairāk nekā 70% no kopējā budžeta. Galu galā izdevumi tika palielināti tādās jomās kā pētniecība, Eiropas komunikāciju tīkli un ārējā darbība, kā arī ES līmenī tieši pārvaldītām programmām. Tas bija Eiropas Komisijas mērķis, kad tā 2018. gada maijā iesniedza priekšlikumu par 2021. - 2027. gada ilgtermiņa budžetu. Priekšlikums paredzēja lielāku budžeta daļu, lai pārietu uz jaunām un pastiprinātām prioritātēm salīdzinājumā ar kohēziju un lauksaimniecību.

Šis pārorientēšanās uz ES pievienotās vērtības pieaugumu rezultātā 31,9% no 2021. - 2027. gadu ilgtermiņa budžeta ir paredzēti pētniecībai, izglītībai, robežu aizsardzībai un daudz ko citu. Šī daļa palielinās līdz vairāk nekā 50%, ja tiek ņemts vērā *NextGenerationEU* finansējums. Ekonomiskajai, sociālajai un teritoriālajai kohēzijai piešķirtā daļa ir mazāka, 30,5% un 30,9% no budžeta tiks novirzīti kopējai lauksaimniecības politikai. Abas programmas pašas ir ievērojami modernizētas, lai atbalstītu zaļās un digitālās pārejas.

ES budžeta elastību septiņu gadu periodā nodrošina īpaši instrumenti un tos izmanto neparedzētu notikumu, piemēram, dabas katastrofu un ārkārtas situāciju, gadījumos. Ar to palīdzību var piesaistīt papildu finansiālu atbalstu. Īpaši instrumenti pārsniedz ilgtermiņa budžeta izdevumu maksimālos apjomus gan saistību, gan maksājumu apropriācijās. Tomēr summas, kas rezervētas elastības instrumentiem, nekad nevar pārsniegt pašu resursu maksimālo apjomu.

Maksimālā kopējā summa, ko varēs izmantot īpašiem instrumentiem 2021.–2027. gadā, būs aptuveni 21 miljards EUR. Ir divu veidu īpašie instrumenti:

“tematiskie īpašie instrumenti” (rezerve solidaritātei un palīdzībai ārkārtas gadījumos, Eiropas Globalizācijas pielāgošanās

fonds, *Brexit* korekcijas rezerve), kas nodrošina elastību un papildu līdzekļus īpašiem gadījumiem vai budžeta pozīcijām; “netematiskie īpašie instrumenti” (elastības instruments, vienotais rezerves instruments), kas paredz iespēju vispārīgāk pievērsties neparedzētiem apstākļiem vai jaunām/topošām iniciatīvām visā daudzgadu finanšu shēmas darbības laikā.

Īpašo instrumentu darbības joma, finanšu piešķirums un darbības veids ir noteikti daudzgadu finanšu shēmas regulā un leģislācijā nolīgumā starp Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi. Tiks nodrošināta izvairīšanās no instrumentu dublēšanās, kā arī to pārklāšanās ar izdevumu programmām. Lai nodrošinātu vēl lielāku elastīgumu, ir arī vienkāršota un saskaņota neizlietoto summu pārvešana uz nākamajiem gadiem.

Plašāku informāciju var atrast šeit:

https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending/flexibility-and-special-instruments_lv

Eiropas Atveseļošanas instruments *NextGenerationEU*

NextGenerationEU ir pagaidu atveseļošanas instruments faktiskajās cenās 806,9 miljardu EUR apmērā, kas tiks izlietots ar ES ilgtermiņa budžeta starpniecību, jo īpaši 2021.–2023. gadā.

NextGenerationEU naudas līdzekļi tiks ieguldīti vairākās programmās un tiks sadalīti ES valstīm un saņēmējiem kā dotācijas (faktiskajās cenās 407,5 miljardi EUR, 390 miljardi EUR 2018. gada cenās) un aizdevumi (faktiskajās cenās 385,8 miljardi EUR, 360 miljardi EUR 2018. gada cenās).

	NGEU	DFS 2021 - 2027	Kopā
Atveseļošanas un noturības mehānisms	672,5	0,8	673,3
t.sk. dotācijas	312,5	0,8	313,3
t.sk. aizdevumi	360		360
REACT EU	47,5		47,5
Lauku attīstība	7,5	77,9	85,4
Taisnīgas pārkārtošanās fonds	10	7,5	17,5
Invest EU	5,6	3,8	9,4
rescEU	1,9	1,1	3,0
HorizonEurope	5,0	79,9	84,9
Visas summas ir 2018. gada cenās			

ANM dotāciju komponente ir sadalīta starp ES valstīm atbilstoši vairākiem piešķiršanas kritērijiem. Kritēriju vidū ir iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju, bezdarba līmenis, iedzīvotāju skaits un Covid-19 pandēmijas (krīzes) ietekme. Daļa piešķiruma tiks aprēķināta vēlāk, lai ņemtu vērā reālā IKP zaudējumus 2020. gadā un kumulatīvi 2020.–2021. gadā. Lielākā daļa *NextGenerationEU* līdzekļu (pašreizējās cenās 723,8 miljardi EUR) tiks izlietoti ar *Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM)* programmas starpniecību. ANM ir plaša apmēra finansiāls atbalsts publiskajiem ieguldījumiem un tādām jomām kā zaļie un

digitālie projekti. Atbalsts tiks piešķirts kā aizdevumi faktiskajās cenās 385,8 miljardi EUR, 312,5 miljardi EUR 2018. gada cenās) un dotācijas (faktiskajās cenās 338 miljardi EUR, 360 miljardi EUR).

Lai saņemtu atbalstu no ANM, ES valstīm ir jāiesniedz Eiropas Komisijai atveseļošanas un noturības plāni, kuros tās paskaidro, kā tās tērēs šos naudas līdzekļus. Eiropas Komisija novērtēs šos plānus, un pēc tam Eiropadome tos apstiprinās. Nauda tiks izmaksāta, kad būs sasniegti starpposma mērķi un mērķrādītāji, ko dalībvalstis ir apņēmušās sasniegt.

Plašāku informāciju var atrast šeit: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_lv

Atveseļošanas palīdzība kohēzijai un Eiropas teritorijām(React-EU iniciatīva) ir jauna ir iniciatīva, ar kuru tiek turpināti un paplašināti pasākumi reaģēšanai uz krīzi un krīzes seku novēršanas pasākumi, kurus īsteno ar Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu un Papildināto investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu.

Šī iniciatīva sekmēs zaļu, digitālu un noturīgu ekonomikas atveseļošanu. Finansējumu darīs pieejamu šādām struktūrām:

- Eiropas Reģionālās attīstības fondam (ERAF),
- Eiropas Sociālajam fondam (ESF),
- Eiropas atbalsta fondam vistrūcīgākajām personām (EAFVP)

Lai piesaistītu nepieciešamos līdzekļus *NextGenerationEU*, Eiropas Komisija ES vārdā kapitāla tirgos aizņemsies kopējo summu līdz pašreizējās cenās 800 miljardiem EUR, izmantojot diversificētu finansēšanas stratēģiju, izdevīgāk, nekā to spētu izdarīt daudzas dalībvalstis, un pārdalīs šo naudu.

Lai saglabātu savu augsto kredītreitingu un iegūtu labvēlīgus tirgus nosacījumus aizņemšanās nolūkā, Eiropas Komisija izmantos ES budžeta ieņēmumu rezervi. Ieņēmumu rezerve tiks izmantota kā garantija, ka ES spēs veikt atmaksājumus jebkādos apstākļos.

Izlaisto obligāciju laiks, apjoms un termiņš būs atkarīgs no ES un tās dalībvalstu vajadzībām. Piesaistītie līdzekļi tiks atmaksāti no turpmākiem ES budžetiem, vai arī tos atmaksās attiecīgās dalībvalstis (ANM aizdevumi), vēlākais līdz 2058. gadam.

Lai palīdzētu atmaksāt aizņēmumus, tiks ieviesti jauni pašu resursi, kas papildinās dalībvalstu iemaksas ES budžetā.

Ar tiem ES budžeta ieņēmumu avoti tiks labāk saskaņoti ar ES prioritātēm un mērķiem. Dažas no šādām prioritātēm un mērķiem ir klimata pārmaiņu problēmu risināšana un taisnīgas nodokļu politikas nodrošināšana ekonomikā, kas kļūst arvien digitālāka.

Pirmais jaunais pašu resurss jau no 2021. gada 1. janvāra būs jauns ieguldījums, kas balstīts uz nepārstrādātiem plastmasas iepakojuma atkritumiem. Citi jauni ieņēmumu avoti varētu būt jauns pašu resurss, kas balstīts uz oglekļa ievēkorekcijas mehānismu, digitālā nodeva un ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma.

Eiropas Komisija arī apņēms līdz 2024. gada jūnijam ierosināt jaunus papildus pašu resursus, kas balstīti uz finanšu darījuma nodokli un finanšu iemaksu saistībā ar korporatīvo sektoru vai jaunu kopējo uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi.

Plašāka informācija pieejama šeit: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/revenue/potential-new-sources-revenue_lv

Eiropas Savienības budžeta ieņēmumi (pašu resursi)

Finanšu avots ES kopīgo politiku finansēšanai ir ES budžeta ieņēmumi, ko galvenokārt veido dalībvalstu iemaksas jeb t.s. ES pašu resursu (*own resources*) maksājumi (no 2004. līdz 2020. gadam vidēji 91,8% gadā). Nelielu daļu no ES budžeta ieņēmumiem nodrošina citi ieņēmumi, tādi kā soda naudas, iepriekšējā gada budžeta izpildes pārpalikums u.tml. (no 2004. līdz 2020. gadam vidēji 8,2% gadā).

ES dalībvalstu saistības veikt pašu resursu iemaksas nosaka Līgums par Eiropas Savienības darbību (311.pants), kā arī PADOMES LĒMUMS (ES, Euratom) 2020/2053 (2020. gada 14. decembra) par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu un ar ko atceļ

Lēmumu 2014/335/ES, Euratom. Dalībvalstu iemaksas jāveic katru gadu (ik mēnesi). Ikmēneša iemaksu veikšanas praktiskā kārtība noteikta ar Padomes Regulām. Latvijā pašu resursu administrēšanu regulē Ministru kabineta 2016. gada 15. marta noteikumi Nr. 157 „Eiropas Savienības pašu resursu sistēmas funkcionēšanas kārtība”.

Saskaņā ar Līguma par ES darbību 311.pantu Savienība nodrošina līdzekļus, kas vajadzīgi, lai tā sasniegtu savus mērķus un īstenotu savu politiku. Neskarot citus ieņēmumus (tādus kā soda naudas, iepriekšējā gada budžeta izpildes pārpalikums u.c.), budžetu pilnībā finansē no pašu resursiem.

Eiropas Savienības budžeta ieņēmumi 2021. – 2027.gadiem (pašu resursi)

Saskaņā ar Lēmumu par Eiropas Savienības pašu resursu sistēmu (2020/2053/ES, Euratom) Pašu resursus ES daudzgadu budžeta 2021. – 2027. gadiem finansēšanai veido:

Tradicionālie pašu resursi (turpmāk – TPR) (*traditional own resources*) – muitas nodokļi un nodevas, maksājumi un citas nodevas, kas paredzētas cukura tirgu kopīgās organizācijas sistēmā, antidempinga un kompensācijas maksājumi (aptuveni 11% no ES budžeta);

ES vispārējā budžetā tiek pārskaitīti 75% no aprēķinātajiem un iekasētajiem TPR, bet 25% no šiem ieņēmumiem paliek dalībvalstīs iekasēšanas izmaksu segšanai.

Pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk - PVN) resurss (*value added tax based own resource*), kas tiek maksāts kā noteikts procents (0,3%) no dalībvalstu aprēķinātās t.s. harmonizētās PVN bāzes – faktiskajiem PVN ieņēmumiem, kas tiek koriģēti balstoties uz dalībvalstu PVN likumdošanas atšķirībām no ES direktīvām (aptuveni 11% no ES budžeta);

Pašu resurss, kas pamatojas uz nepārstrādātā izlietotā plastmasas iepakojuma daudzumu (*own resource based on plastic packaging waste that is not recycled*). Iemaksu aprēķina, piemērojot vienotu likmi (0,80 EUR par kilogramu) katras dalībvalsts nepārstrādātā izlietotā plastmasas iepakojuma svaram (aptuveni 4% no ES budžeta). Lai izvairītos no pārmērīgi regresīvas ietekmes uz valsts iemaksām, atsevišķām dalībvalstīm, kuru NKI uz 1 iedzīvotāju 2017. gadā bija zemāks par ES vidējo rādītāju, piemēro korekcijas mehānismu ar ikgadēju fiksētas summas samazinājumu. Samazinājumam jāatbilst 3,8 kilogramiem reiz ar attiecīgās dalībvalsts iedzīvotāju skaitu 2017. gadā;

NKI resurss (*gross national income based own resource*), ar kura palīdzību tiek nodrošināts atlikušais ES budžeta finansējums, ko maksā, balstoties uz katras dalībvalsts NKI apjoma īpatsvaru ES NKI (aptuveni 67% no ES budžeta).

Laika posmā no 2021. līdz 2027. gadam Nīderlandei, Zviedrijai, Dānijai, Austrijai un Vācijai piemēro bruto samazinājumu to ikgadējām uz NKI balstītajām iemaksām, lai līdzsvarotu konkrēto dalībvalstu iemaksas ES budžetā.

ES budžets ir izdevumu budžets tādā ziņā, ka izdevumus nosaka pirms tiek aprēķināti ieņēmumi to finansēšanai, ievērojot līdzsvara principu. Ieņēmumu daļa tiek aprēķināta pakāpeniski: pirmkārt, TPR, PVN un plastmasas resurss, izdevumu atlikusī daļa tiek finansēta caur NKI resursu, t.i. NKI resurss kompensē starpību starp kopējo izdevumu summu un citu ieņēmumu kopsummu. Tāpēc Eiropas Komisija stingri kontrolē pašu resursu iekasēšanu un nodošanu ES budžetam un par kavējumiem tā ir tiesīga iekasēt soda naudu.

Neto balance

Latvija ir Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts kopš 2004. gada 1. maija. Iestājoties ES Latvija pilnā apmērā izmanto dalībvalstīm paredzētās tiesības, vienlaicīgi uzņemoties arī noteiktus pienākumus. Visām ES dalībvalstīm, tajā skaitā Latvijai, ir juridiski saistoši pienākumi veikt iemaksas kopējā Savienības budžetā. Vienlaicīgi, Latvija noteiktos apmēros, ik gadu saņem finanšu līdzekļus no ES budžeta dažādu projektu realizācijai.

Neto balance ir rādītājs, kurš norāda uz faktisko finanšu plūsmu un starpību starp ES dalībvalstu iemaksāto līdzekļu apjomu budžetā un saņemto līdzekļu apjomu no tā konkrēta finanšu gada ietvaros. Šāda finansējuma attiecība par veikto iemaksu un saņemtā finansējuma starpību no ES budžeta teorētiski strukturē dalībvalstīs neto saņēmējvalstīs un neto maksātājvalstīs.

2021.-2027.gads [↗](#)

[2021. gads](#)

2014.-2020.gads [↗](#)

[2020. gads](#)

[2019. gads](#)

[2018. gads](#)

[2017. gads](#)

[2016. gads](#)

[2015. gads](#)

[2014. gads](#)

[2013. gads](#)

Eiropas Komisijas Budžeta ģenerāldirektorāta mājas lapas sadaļā [„Īsi un kodolīgi par Eiropas Savienības budžetu”](#).

[Eiropas Komisijas mājaslapā](#)

[ES vispārējais budžets tiešsaistē](#)

[Eiropas Parlamenta Budžeta komitejas mājaslapā](#)

ES institūcijas

[Skatīt vairāk](#)

Dalība Eiropas Savienībā

[Skatīt vairāk](#)

Ekonomikas un monetārās savienības
nākotne

[Skatīt vairāk](#)

ES finanšu interešu
aizsardzība

[Skatīt vairāk](#)

Lisabonas līgums

[Skatīt vairāk](#)

ES publiskās konsultācijas

[Skatīt vairāk](#)

Twinning

[Skatīt vairāk](#)

TAIEX

[Skatīt vairāk](#)

<https://www.fm.gov.lv/lv/es-un-es-budzets>